

4. ÜNİTE: ÜRETİMDEN TÜKETİME

1. ÖNCE İHTİYAÇLARIMIZ

Çoğumuz "İssız bir adaya düşseydiniz yanınıza alacağınız üç şey ne olurdu?" sorusuyla karşılaşmışsınız.

Çakmak mı, fotoğraf makinesi mi?

Elbette böyle bir durumda yanına çakmağı alması gerekir.

Yaşamamız için gerekli olan ve karşılanmadığı takdirde, yokluğunda sıkıntı çektiğimiz şeyler **ihtiyaçlarımızdır**.

Yaşamak için zorunlu olan;

✳ **Beslenme**

✳ **Barınma**

✳ **Giyinme**

ihtiyaçlarımız vardır. Bunlara **temel ihtiyaç** denir.

✳ Temel ihtiyaçlar karşılanmadığında bizde **eksiklik, yetersizlik duygusu ve dengesizlik** yaratır. Temel ihtiyaçlar açısından tüm canlılar benzerlik gösterir.

✳ İhtiyaçlarımızın yanında, çok istediğimiz bazı ürünler ve hizmetler vardır. Bunlar bizim **isteklerimizden** oluşur.

✳ İsteklerimizin karşılanması **zorunlu değildir**. Karşılanmadığı takdirde hayatımız **tehlikeye girmez**. Fakat mutsuzluk ve huzursuzluk yaşayabiliriz.

✳ Aşağıda verilen resimdeki öğrencinin **istek ve ihtiyaçlarını** inceleyiniz.

Defter Okul ihtiyacım.		Ev- Temel ihtiyacım.
Sırt Çantası Okul ihtiyacım.		Futbol Topu Temel ihtiyacım değil.
Diş fırçası temel ihtiyacım.		Pantolon Temel ihtiyacım.
Temel ihtiyacım.		Yiyecek Temel ihtiyacım.
Playstation Temel ihtiyacım değil.		Mont Temel ihtiyacım.

Bazı isteklerimiz:

- ✳ Yüzmek
- ✳ Ata binmek
- ✳ Bilgisayar oynamak
- ✳ Eğlenmek
- ✳ Müzik aleti çalmak
- ✳ Gezmek
- ✳ Alışveriş yapmak
- ✳ Top oynamak
- ✳ Sinemaya gitmek
- ✳ Güzel bir oyuncak

✳ **İsteklerimiz** karşılanınca mutlu oluruz. Bunlar, sosyal ve kültürel ilişkilerimizi düzenleyen, daha mutlu olmamızı sağlayan **sosyal ihtiyaçlardır**.

✳ **İsteklerimiz**, ihtiyaçlarımız gibi bizi harekete geçiren bir güçtür, isteklerimizi karşılamak için çaba harcarız.

✳ **İstekler**, ihtiyaçlar gibi yaşamsal olmayabilir. Bu durumda **önce ihtiyaçlar** karşılanmalıdır.

2. AİLE BÜTÇESİ

Ailemizin **istek ve ihtiyaçları** karşılanırken **ailenin gelir ve giderleri** göz önünde bulundurulur. Ailemizin kazandığı paralar **gelir**, harcadığı paralar **gider** olarak adlandırılır.

Bir kişinin veya bir ailenin belirli bir süre için giderlerini gelirlerine göre ayarlama planına **aile bütçesi** denir.

Bir bütçe planında paranın bir kısmı **zorunlu ihtiyaçlar** için kullanılır ve **geriye kalan** parayla da **istekler** karşılanır.

Harcamalar **aile bütçesine** göre yapılmazsa ailenin maddi durumu kötüleşir, borç almak zorunda kalınır. Bu yüzden gelirlerimizi dikkate almalı, her gördüğümüz şeyi ailemizden istememeliyiz.

✳ Aşağıda anne ve babanın ikisinin birden çalıştığı ONUR Ailesi'nin **mart** ayı için yaptığı aile bütçe planını inceleyelim.

Babanın Maaşı	1100 TL	GELİRLER
Annenin maaşı	700 TL	
TOPLAM GELİR	1800 TL	
Ev kirası	550 TL	GİDERLER
Mutfak masrafı	400 TL	
Giyim	110TL	
Eğitim	120 TL	
Sağlık	40 TL	
Fatura	160 TL	
Ulaşım	150 TL	
Eğlence	50 TL	
TOPLAM GİDER	1580 TL	
FARK = 1800 - 1580 = 220 TL Kalan Para		

3. ALIŞVERİŞE ÇIKARKEN

İhtiyaç ve isteklerimizi karşılamak için bakkal, mağaza, pazaryeri ve market gibi yerlerden alışveriş yaparız.

Alışverişe çıktığımızda **listedekileri** almak için;

- ✳ Üzerinde TSE damgası olan bir ürünü almalıyız.
- ✳ Satın aldığımız ürünün **fişini veya faturasını** almalıyız. Fiş veya fatura almak **devlete vergi** ödenmesini sağlar.

- ⊗ Bir ürün satın alırken gerçekten bu ürüne **ihtiyacımız olup olmadığını** düşünmeliyiz.
- ⊗ Evde bir **alışveriş listesi** hazırlamalıyız.
- ⊗ Satın alacağınız ürünün **fiyatının bütçemize** uygun olup olmadığına bakmalıyız.
- ⊗ Sadece indirimli, ucuz diye kalitesiz ürün almamalıyız. Fiyatları karşılaştırmalıyız.
- ⊗ **Reklamların ve broşürler** bazen aldatıcı olabilir. O ürünü kullananların **önerilerini** dinlemeliyiz.
- ⊗ Alacağımız ürünleri **fiyat etiketine** bakarak almalıyız.
- ⊗ Satın aldığımız **gıda** ürünleri belli bir süre sonra **bozulabileceği** için **üretim ve son kullanma tarihlerine** bakıp, tarihi geçmiş ürünleri almamalıyız.
- ⊗ Dayanıklı ürünlerde (elektrik, elektronik eşya, mobilya gibi) satıcıdan **garanti belgesi** almalıyız.

- ⊗ Kutuda veya pakette yiyecek alırken ambalajlarının **açık olmamasına**, bozulmuş görünümlü olmamasına dikkat etmeliyiz.

4. TÜKETİCİ HAKLARI

Tüketici, bir mal veya hizmet satın alan kimsedir.

Marketten ekmek alan anne, kantinden çikolata alan öğrenci, bir otobüs firmasıyla yolculuk yapan amca, eğlenmek için sinemaya, tiyatroya giden aile birer tüketicidirler. Buna göre, hepimiz günlük hayatta birer **tüketicimiz**.

Satın almayı düşündüğünüz ürün;

- ⊗ Kaliteli olmalı, hiçbir **ayıp, kusur** olmamalıdır.
- ⊗ Ambalajında, kılavuzunda ya da reklamlarında belirtilen veya satıcının söylediği **özelliklere** sahip olmalıdır.

⊗ Bir mal veya hizmetten zarar görmüşsek, aldığımız üründen memnun kalmamışsak, arızalı ürünle karşılaşmışsak devlet tarafından bize verilen hakları kullanmak **vatandaşlık görevimizdir**.

⊗ Ülkemizde tüketicilerin hakları, devlet tarafından **"Tüketiciyi Koruma Kanunu"** ile korunmaktadır.

Bir malı aldıktan sonra **arızalı olduğunu** fark ederseniz;

- ⊗ Satın aldığınız tarihten itibaren **30 gün** içinde şunlardan birini yapma hakkına sahipsiniz:
- ⊗ Arızalı malın **değiştirilmesini**,
- ⊗ Ödediğiniz paranın **geri ödenmesini**,
- ⊗ Arızanın sebep olduğu değer kaybının ücretten **indirilmesini**,
- ⊗ **Ücretsiz** olarak **tamirini** talep edebilirsiniz.

Satın aldığınız bir mal **ayıplı veya arızalı** çıktıysa ve bütün çabalara rağmen sorununuzu çözemediyseniz aşağıdaki kurumlara başvurabilirsiniz:

Tüketici Haklarını Koruyan Kurum ve Kuruluşlar

- ⊗ Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri (Tüketici Mahkemeleri ise her il ve ilçenin Kaymakamlık, Valilik veya Adliye binalarında bulunmaktadır.)
- ⊗ T. C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- ⊗ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri
- ⊗ Tüketici Sorunlarına bakmakla görevli mahkemeler
- ⊗ Bulunduğunuz yerdeki tüketicinin korunmasına yönelik olarak faaliyet gösteren dernek veya vakıflar
- ⊗ Tüketiciyi Koruma Derneği (TÜKODER)
- ⊗ Tüketiciler Derneği (TÜDER)
- ⊗ Tüketici Hakları Merkezi (TÜMER)
- ⊗ Tüketici Hakları Derneği (THD)

- ⊗ **Etiket mecburiyetini** uygulama konusundaki şikâyetler için belediyelerde **Zabıta Müdürlüklerine** başvurabilirsiniz.

Bilinçli Tüketici Kimdir?

- ⊗ Mal ve hizmet satın alırken temel ihtiyacını ön planda tutan;
- ⊗ Satın alacağı mal ve hizmetlerin kaliteli, güvenli, ucuz ve sağlıklı olması konusunda araştırmada bulunan;
- ⊗ Ürünler ve şirketler arasında güvenilirliği ön planda tutan;
- ⊗ Hakkını bilen, haklarına sahip çıkan ve savunan;
- ⊗ Çevreye karşı duyarlı olan, yurdumuzun ve dünyanın her köşesini kendi evi gibi düşünen;
- ⊗ Her çeşit savurganlık ve israfın karşısında olan;
- ⊗ Tüketici haklarının yerleştirilmesi ve korunmasının; tüketicilerin birliği ve ortak hareket etmeleriyle sağlanabileceğine inanan kişi **bilinçli tüketicidir**.

6. BİR ÜRÜNÜN YOLCULUĞU

Satın aldığımız bir ürün elimize geçene kadar olan yolculuğunu görünüşten **çok uzun ve zahmetlidir**.

Bir ürün **3 temel aşamada** bize kadar ulaşır.

- ⊗ **Üretim**   ⊗ **Dağıtım**   ⊗ **Tüketim**

Üretim:

Ürünlerin elde edilmesi için yapılan bütün faaliyetlere **üretim** denir. Her ürünün üretim şekli farklıdır.

Bitkiler için tarla, bağ, bahçeler; **sanayi** ürünleri için fabrikalar üretim yerleridir.

Tarlada çalışanlar

Fabrikada çalışanlar

Dondurmanın üretimini inceleyelim:

- ⊗ **I.** Dondurmanın hikâyesi **otlaklarda** başlar, inekler yedikleri otlardan **süt üretirler**.
- ⊗ **II.** İneklerden süt sağma makineleriyle sağılan sütler **kaplara konulur** ve dondurma şirketinin kamyonu tarafından **çiftlikten alınır**.
- ⊗ **III.** Kamyonlar fabrikaya ulaştığında süt depoya pompalanır ve kullanılabilecek kadar **+3 derece** sıcaklıkta **saklanır**.
- ⊗ **IV.** Depolanan sütler **mikser** denen karıştırıcı makineye alınır. **Süt kaymağı, yumurta sarısı ve şekerin** ilk bulunduğu yer burasıdır.
- ⊗ **V.** Büyük kaplarda belirli bir dereceye kadar kaynatılan süt **mikrop ve bakterilerden** arındırılır. Bu işleme **pastörize etmek** denir.
- ⊗ **VI.** Karışım, gerekli eklemeler yapıldıktan sonra bir süre sonra **donduruculara pompalanır**.
- ⊗ **VII.** Dondurmanın çeşidine göre içine **meyve, çikolata, kuruyemiş** parçacıkları atılır. Çeşitli **soslar eklenir**.
- ⊗ **VIII.** Dondurmalar **paketlenir** ve **-23 derecede** dondurulur.
- ⊗ **IX.** Dondurma kapları **kamyonlara yüklenir**.
- ⊗ **X.** Kamyonlardaki dondurmalar **satışın yapılacağı** bakkal, market, pastane gibi yerlerdeki **tezgâhlara** konur ve müşterisini bekler.
- ⊗ **XI.** Ve sonunda dondurma çocuklar ve **müşteriler** tarafından **satın alınır** ve afiyetle yalanır.

⊗ **Dağıtım:**

Üretilen mal ve hizmetlerin tüketicilere ulaştırılmasına **dağıtım** deriz.
Ürünler uçak, kamyon, tren, gemi gibi vasıtalarla tüketiciyle buluşmaya doğru yola çıkarlar.

⊗ **Tüketim:**

Üretilen mal ve hizmetin müşteriler tarafından satın alınmasına **tüketim** deriz.
Bakkal, market, manav, kasap, mağaza, alışveriş merkezleri vb. yerlerde ürünler müşterilere sunulur.

7. İHTİYAÇLAR VE MESLEKLER

Meslek, bir kimsenin geçimini sağlamak için sürekli yaptığı iştir.

İnsanda bitmek bilmeyen **istekler**, karşılanması pek mümkün olmayan **ihtiyaçlar** vardır. İhtiyaç ve isteklerimiz **çok fazladır**.

Bir insanın bütün ihtiyaçlarını **kendi kendine** karşılaması imkânsızdır.

Örneğin ekmeğe ihtiyacı olan bir insanın önce tarlaya buğday ekmesi, sonra zamanı gelince onu biçmesi ve harman yapması, daha sonra da buğdayları öğütüp unundan hamur yapıp fırında pişirmesi gerekir.

İnsanlar çeşitli ihtiyaçlarını **kendi başına karşılayamadığı, başkalarına ihtiyaç duyduğu** için çok sayıda **meslek** ortaya çıkmıştır.

Eğitim, sağlık, adalet, ulaşım, beslenme, barınma ve giyinme bu ihtiyaçlardandır.

Zaman içerisinde bu mesleklerde değişiklik olmuş bazıları da kaybolmuştur.

Örneğin, eskiden taşıma aracı olarak at kullanılırdı ve bundan dolayı nalbantlar çok yaygındı. Şimdi otomobiller yaygın olarak kullanıldığı için oto tamirciliğinin bir meslek olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Teknolojinin gelişmesiyle birçok **yeni meslek** türü ortaya çıkmıştır. İnternet sitesi yöneticiliği, elektronik eşya servisleri, çeşitli hastalıkları teşhis etmek için röntgen ve MR çeken uzmanlar, televizyon programcılığı günümüzün modern mesleklerinden bazılarıdır.

